

vendar velikanski napredek za stanovsko edinstvo in močno organizacijo učiteljsstva, kar je eno naših glavnih načel. Predsednik Mežiškega društva je bil vedno demokrat in duhovni vodja demokratskega učiteljsstva, bil je izvoljen na istem zborovanju za predsednika, na katerem je bila Deklaracija soglasno sprejeta. Duhovnega očeta Deklaracije pa lahko nazivljamo kot čistokrvnega nacionalnega idealista. Deklaracija ne zahteva od nikogar večjega zatajevanja kot od socialistov, a brez tega na eni kot na drugi strani ni možna skupna baza za stanovsko edinstvo. Kjer pa je količnik politične zrelosti in duhovne vzgoje, tam je to edinstvo možno tudi pri članstvu najrazličnejšega mišljenja.

V našem društvu in v marsikaterem drugem se ne spremeni s sprejetjem deklaracije in zmago nove smeri prav nič. Razliko čutimo le v vodstvu. Kot enakopraven član lahko danes vsakdo zastopa in zagovarja svoje stališče v stanovskem glasilu, kar prej ni bilo mogoče, ko so celo društveni sklepi romali v koš, ne da bi jih na kompetentnem mestu obravnavali in dali nanj vsaj negativen odgovor. Ako zato nova smer prinaša več svobode, jo drugemu, ki je bil te svobode na naš račun v dvojni meri že prej deležen, ne krati. Odločno bi moral protestirati proti temu, ako bi se zopet uvajala kakšna dvojna mera in ne bi prišel vsak do besede za stvarno zastopanje svojega stališča. Želim naravnost, da se nasprotniki Deklaracije oglašajo v našem stanovskem listu in tam povedo svoje protargumente. To bi bilo možno in odkrito in na ta način jim je tudi dana možnost zmage nad našimi načeli, če bodo boljši in teht-

nejši. Potrebno je tudi, da se društveni sklepi dobesedno objavljajo, ker postanejo to naravnost historični dokumenti, pravo zrcalo naše politične zrelosti ali nezrelosti v dobi, ko smo si kovali sami svojo usodo. Kot rušilce stanovskega edinstva pa moram označiti vse one, ki se ne poslužujejo stanovskega glasila in se skrivajo za tujim uredništvom, smejijo akcijo za politično nevtralizacijo stanovske organizacije in streljajo izza plota na inicijatorje pokreta.

Še nečesa naj se ob koncu dotaknem, kar se očita Deklaraciji, da namreč nikjer izrečno ne povdarja narodnega edinstva. Ali govori res goli patriotizem iz te skrbi? Zadnja točka Deklaracije zadostuje vsakomur, ki mu je za stvar in nič drugega. Prepričan sem, da bo oni, ki bo delal za zblizanje, zenačenje skupnih vezi in spoznavanje skupnih nalog vsega učiteljsstva, ki bo prožil roke stanovskim bratom na Hrvaškem in v Sloveniji, stoječim še izven organizacije in jih privabil v njeno okrilje, boljše delal v duhu narodnega edinstva, kot oni, ki deklamira o narodnem edinstvu in se trka na prsi, češ, mi smo čuvarki pravega patriotizma in narodnega edinstva, vi drugi pa ste antidržaven element.

Odkrito priznavam, da mi je to izigravanje patriotizma zoperno. Učitelj je že eo ipso dober državljani. Več pa naj stanovska organizacija ne zahteva, saj je naravnost njena dolžnost, kot je dolžnost vsake stanovske organizacije, da državljansko svobodo svojih članov štiti, ne pa da bi jo še sama omajevala. Za to že drugi skrbe. Država ne rabi našega varuštva.

Vinko Möderndorfer.

Deklaracija, „Slovenski Učitelj“ in mi vsi.

V zadnji številki »Slovenskega učitelja« glasila Slomskove zveze, obravnava urednik (F. L.) Deklaracijo in vzroke, iz katerih je nastala.

Deklaracijo članar v uvodu iskreno pozdravlja, povdarjajoč njen »lep namen«, radi katerega zasluži »uvaževanje v vseh učiteljskih vrstah«. Posebno na podčrtava »njen namen depolitizacije, svobode mišljenja, okrepitev stanovske zavesti, neodvisnosti napram vsem političnim strankam in prelomitve tradicije«. Ko jo pa začne nato secirati v podrobnosti, pride kaj kmalu do kočljive točke, ki naj bi bila ovira za združitev vseh učiteljskih vrst, oziroma vsaj Slomskarjev, v imenu katerih govori v prvi vrsti članar. Zaključuje, da bo moral ostati vendarle »status quo ante«, in sicer posebno radi III. odstava, ki pravi, da se »poleg UJU ne more priznati nobene druge stanovske organizacije osnovnošolskega učiteljsstva«, ter bi radi tega ne moglo pristopiti v celoti v nobeno drugo sedaj obstoječe društvo. V tej zahtevi vidi nekak centralizem, ki ga ima namen zasledovati tudi prenovljeno UJU ter ga odklanja kot »preegoističen in nedemokratski predsodek«. Je pa za nekako federacijo vseh obstoječih društev v novi skupni zajednici in navaja kot konkreten primer za tako edino pravilno razmerje »Zvezo slov. učit. društev« v Italiji, pri kateri je tudi včlanjena Slomskova podružnica v Idriji. (Ta primer pa ne drži več, ker je tisto »pravilno« razmerje, ki je na bilo v resnici le pohušanje, odpravljeno že od leta 1924.)

Svoje pomisleke pa podkreplja članar tudi s slabo izkušnjo, ki jo imamo s centralizmom na drugih poljih; pomisleki, ki so na prvi pogled res tehtni in izgledajo zato upravičeni. A le na prvi pogled! Kajti če ta argument malo natančneje pogledamo, tedaj uvidimo kmalu, da je ta snlošna trditve le sofizem, ki v našem slučaju absolutno ne drži. V čem naj bi se vendar z Deklaracijo hotel prakticirati kvarni centralizem? Da združimo ves stan v enotno in krepko organizacijo in da damo tej tvorbi tudi vse pogoje za uspešen razvoj? — Mislim, da v tem ne, ker je pač to nekaj dobrega; ravno ta cilj pa zasleduje novi pravci. Deklaracija ima pred očmi v prvi vrsti osamosvojitve stanu, a ta namen je tudi članar v začetku toplo pozdravil z že citiranim stavkom o depolitizaciji, svobodi mišljenja, okrepitevi stanovske zavesti, neodvisnosti napram vsem političnim strankam in prelomitvi tradicije. To je ravno! Ali to velja za vse enako in za vsa društva in — ne pomaga! — tudi za Slomskovo zvezo. Hitro pa, ko je ta proces enkrat storjen, tedaj odpade tudi sama ob sebi vsaka opravičena potreba za obstoj drugih stanovskih društev.

Resnica je včasih brutalna, a tedaj je v tej lastnosti ravno njena največja vrлина. Depolitizacijo in osamosvojitve organizacije in stanu bomo pač dosegli le, ako bo vsakdo pustil klerikalno in liberalno (tako zvano demokratično, radikalno, svobodomiselnost, radičevsko in po-

dobno) gorjačo pred durmi in da bo pred svojim vstopom v organizacijo otrese ves ta škodljivi orah s svojih čevljev. Naloga nove organizacije pa bo, da nudi kot nadomestek za to izrubo nekaj vrednejšega in višjega, s čimer bomo lahko vsi zadovoljni.

Ni pa to toliko naloga Deklaracije (ki o tem tudi ne govori!), ampak bolj naloga nove organizacije, njen novi življenjski program. Moje mnenje je, da bi pa morali o tem tudi že razpravljati in da ni ta nazor nikakor preuranjen, kakor se nekaterim zdi. Ako se v resnici hočemo otrestiti zla, eni in drugi — da je to zlo v nas bilo, priča ravno to novo stremljenje, ki je rodilo Deklaracijo — moramo tudi res pokazati v vsej luči pravo rešitev ter se je tudi oprijeti z vso krčevito silo.

Vsa dosedanja obravnava Deklaracije se mi zdi le bolj formalna, papirna tudi tam, kjer je za njeno udeležitev najboljša volja, da niti ne govorim o njenih nasprotnikih posebno izven stanovskih vrst, ki branijo staro le radi tega, ker jim je neslo. Priznavam, da so polnile stare organizacije gotove privlačne sile, da so jih tvorile neke ideje ali kralice, če že hočete; a nansi so bile te tvorne sile še tako slabe in kvarne, hle se vendarle Deklaracija pa je to preteklost zavrgla, njena nova gesla so negacija prejšnjih. »Prej je vladala politizacija, sedaj naj bo depolitizacija, prej naslonitev na druge, sedaj osamosvojitve!«

Prav, depolitizacija — ampak kako jo izvesti? Še boljše: osamosvojitve — ali na kakšen način? In slednjič čemu vse to? Ali res samo radi nas, ali tudi radi nečesa drugega, važnejšega? Tu je problem, ki ga ne vsebuje Deklaracija in ki se za ni doslej dotaknil še nihče.

Toda ta problem je velekaktualen. Da smo danes še v borbi za obstanek Deklaracije, to je vse res: ali treba je že tudi pomisliti na jutri, ko bo Deklaracija recimo že sprejeta. Vprašanje že buta na duri: kako bomo Deklaracijo izvajali? — in na to butajoče vprašanje treba iskati in naiti odgovor. Deklaracija, to moramo imeti vedno pred očmi, je sicer lepa, toda mrtva beseda; postati mora šele meso. To pa se ne bo zgodilo že s samim njenim sprejetjem, ampak šele z njeno udeležitvijo. Da pa ne bo šla ta gladko izpod rok, je jasno, saj se že samemu sprejetju stavljalo nasproti ovire nad ovirami.

Stališče okrajnih učit. društev k Deklaraciji.

Mežiško učiteljsko društvo. 16. jan. t. l.: Je odobrilo nastop svojega zastopnika na seji širjega sosveta, ki je izvoleval društvenemu predlogu uspeh in se je ponovno izreklo za v Deklaraciji zastopana načela.

Brežiško - sevniško učiteljsko društvo je odklonilo Deklaracijo s 3 glasovi. Za Deklaracijo je glasovalo 17 članov, proti 20 in 26 navzočih članov se je vzdržalo glasovanje. Nekateri so zahtevali glasovanje po listkih, čemur se pa ni ugodilo.

Radovljiško učiteljsko društvo je 17. februarja t. l. na izrednem zborovanju določilo referente za in proti Deklaraciji ter bo na prihodnem zborovanju razpravljala o Deklaraciji.

S samim sprejetjem Deklaracije nam bo bore malo pomagano, kvečjemu da bomo v kratkem za novo bridko izkušnjo bogatejši. Deklaracija ne pomeni še novega življenja, ampak je le prvi korak k pripravi za novo. To pripravo bo izvedla šele organizacija, ki bo sloneła na ogradi Deklaracije. Formalna združitev, ki jo Deklaracija predpostavlja, nam niti zdaleka ne sme zadostovati; glavno nam mora biti vrašanje moči in ne zgolj vprašanje forme. Vprašanje moči v gospodarskih in moralnih ozirih našega stanu. A predvsem v moralnih. To moč pa nam bo dala nova organizacija, ako nam bo vliła novega duha, ki nas bo spjal vse. Dosedanja več ali manj formalna združitev v posameznih organizacijah je skrahirala ravno radi tega, ker je duh, ki jim je bil podlaga, odpovedal. Novega duha pa ni mogoče vsiliti, ker bi ne bil tak oktroa le neizvedljiv, ampak bi bil tak način izvedbe tudi te ponavljanje starih grehov, iz katerih se ravno z nelahko muko skušamo izkoptati. Pač pa bo naloga nove organizacije ta, da pripraví pot temu novemu duhu, ki naj prešine vse niene člane in ki naj bo kažipot v bodočem vršenju njihovega zvanja.

V nas se vrši važno prerojenje. Ta proces pa ni opravičen, ampak le del splošnega prerojenja, za katero se muči na vseh koncih in krajih vesoljno človeštvo. Staro življenje se bliža h koncu in kmalu bomo na pragu novega, ki je že na pohodu. Za to novo, boljše življenje pa je treba priprave in ta priprava mora biti glavna naloga organizacije, ki hoče strniti v eno tako važen in odličen stan kakor je učiteljski.

Usposobitev za življenje, ki je na obzoru; to je naloga nove organizacije, to je novi duh, ki naj izpolnitve drvo fazo njenega obstanka. Okoli te nove naloge se lahko strnemo vsi brez razlike svetovnega in političnega prepričanja, liberalci in klerikalci in vsi drugi. Vzgoja za življenje na podlagi študija družboslovja, te edine nprave zgodovine in vodnice človeštva, to bodi smoter in bistvo življenja obnovljene organizacije. To bodi novi, neusahljivi vir, h kateremu naj se zateka vsi tisoči, ki jim je bil doslej ta vir neznan in nedostopen in radi česar je tudi bilo doslej njihovo stanje in nehanje v organizaciji in izven nje tako klaverno in ubogo, brez haska in škodljivo.

B. Medvešček.

LISTEK.

JOSIP ŠTRELKJ:

Dečji dan.

Na naših šolah so razni patriotični prazniki. So takí, katere pred vso javnostjo slovesno obhajamo in mnogim drugim, katere slavimo v razredu skoraj vsak dan, zlasti pri pouku zgodovine in lenoslovja. V razredu je domače ognjišče, kjer so zbrani otroci z učiteljem krog ognja ljubezni, govoreč o domovini, junakih in zaslužnih možeh. Mali junaki pa obljubljajo z Gregorčičem:

»Mi pa pomnik postavimo mu tak, da slednji skuša biti mu enak!«

Bil sem često priča takih obljub. Niso ustna migljala, odjekal pa je govor iz žarečih oči, rdečih lic in pomembnih kreteni drobnih teles.

Vsakdo se čuti junaka in vsakdo bi rad kaj žrtvoval za domovino, da, kosali bi se! Pa kako, ker so še majhni, pre-majhni, pa ničesar nimajo? Verujejo, da jih bode domovina potrebovala in klicala na okope, kadar bodo veliki, ali kdaj bo to? To je nedogledna večnost za nje.

Da ne bodo čakali, dokler bodo »veliki«, da že naprej dobe delež dela in zavest, da so prispevale za srečo domovine, ustanovil se je »Dečji dan«. To je dni boja za povzdigo in prosvit našega gospodarstva, ki je najvažnejši temelj sreče in zadovoljnosti v državi.

In dasi so majhni, so za ta boj, ne sicer na celi bojni črti, pač pa na kritu gozdarstva dobri vojniki in tudi junaki. Glibni so čez mero, zdravi, kakor nikdar takega, navdušenja so polna srca in razuma imajo dovoli, naj so slišali v šoli in tudi spoznali, da jih mati domovina nad vse ljubi, kakor oni njo.

Bilo bi odveč govoriti o neposredni gospodarski koristi gozda, ki jo imajo posamezniki, dežele in država ter o posredni v klimatičnem oziru, v padavinah, zaustavljanju vharjev in hudournikov, saj je znano, da so gozdnate krajinne najbogatejše, ker gozd jim je podlaga blagostanja.

Naša država je bogata gozdov. Imamo najrazličnejše lesovje in tudi pragozd. Treba pa z gozdom umno gospodariti. Kar sekira vzame, treba nadomestiti, da bodo naši potomci imeli boljše dediščino, kako smo jo mi prejeli od prednikov. Torej vedno naprej in ne nazaj

nikov. Torej vedno naprej in ne nazaj.

To pa ni tako težko delo, da bi ga naši mladi junaki ne zmogli ali vsaj pripomogli, zato smo dobili »Dečji dan«.

Druga važna stran »Dečjega dne« je vzgojna. Navajati treba otroka, da spoštuje in ljubi naravo in nasade, ki rastejo v korist in zabavo; da neguje koristne rastline, da ljubi delo, da zaupa vase in končno da spozna, da lasten trud rodi slajši sad, nego bogastvo po tujih žuljih.

Ker je ta dan važen in ta boj svet, naj se ga dovrši najslovesnejše.

Pri nas imenujemo ta praznik »Dečji dan«, drugod mu pravijo »Praznik dreves«.

Prvi tak praznik so ustanovili leta 1896, na Španskem. Namenili so se pogozditi goličave okrog Madrida z otroškimi rokami. Na lice mesta je prišla tudi kraljica, dvoriani in vsi madridski dostojanstveniki.

Španiji je takoj sledila Italija. Da ste te dve državi ustanovili ta praznik, je naravna posledica, ker sta obe siromašni na lesu, zlasti Italija. V Italiji so pa uspehi s pogozdovanjem slabi, bodisi po otrokih, ali na državne stroške, ker masa naroda je neizobražena, zato ne zna ceniti dobrote gozda in sproti uniči-

nasade zaradi pomanjkanja kuriva ali iz zlobnosti, predno doraste ped visoko.

Rusija je sledila temu leta 1902.

V naši državi so uvedli »Dečji dan«, kakor poroča »Poljoprivredni Glasnik« leta 1902., in sicer najprej v Beogradu. Deca je pogozdovala na bližnjem Topčideru in Karaburni. Potem je sledil ta praznik po celji Srbiji z velikimi svečanostmi. Posebno slavnostno so praznovali v Kragujevcu in Negotinu. V Kragujevcu je 7. aprila 1906 spremljala mladino obloženo z motikami in drevesci vsa mestna elita in tudi vojaški polk z godbo na čelu in arhimandrit z duhovščino. Arhimandrit je imel na mestu pogozdovanja slavnostni govor in ta dan, »Dečji dan«, posvetil kot praznik. Po dovršenju slavnosti in nasadbi je občina priredila vsem otrokom skupen obed.

V Nemčiji so menda leta 1900, upejal: sličan praznik, namreč »Praznik sadnih dreves«. Učenci preimejo iz šolskega vrta, ako pa od tu ne zadostuje, od države do eno sadno drevo, ki ga določeni dan posade na lastno zemljišče. Jame morajo izkopati rano v jeseni. Učitelj tu in tam pogleda o priliki jame, tu potem izvršene nasade, in izreče svojo kritiko v razredu.

(Dalje prih.)